

Régészeti parkok a víz alatt

32

Janisz Karuszosz ciprusi miniszter
és Lukasz Furlasz ciprusi EP-
képviselő Amatosznál,
a sajtótájékoztató előtt

Avíz alatt a bűvár egy különleges, sokszor varázslatos világba csöppen. A merülések során – történjenek azok akár édesvízben (tavakban vagy folyókban), akár a tengerekben, óceánokban – egyfajta nyugalom, béke járja át az embert, és ebben a hangulatban nemcsak nézni lehet, hanem bizony rengeteg mindent látni is. A korallok, halak és egyéb állatok mellett egy-egy régebbi vagy modernebb roncs, rég leszakadt horgony vagy akár egy jól kiépített víz alatti akadálypálya is izgalmas kalandot kínálhat. Ha pedig érdekel bennünket a régmúlt korok víz alá került hagyatéka, a világban egyre több helyen adódik lehetőség egészen közelről is megtekintenünk ezeket.

Port Royal
pusztulása
1692-ben

A jamaicai Port Royal meglehetősen hírhedt kalózfészek volt a 17. században. Az egykor brit uralom alatt állt város kikötője fontos kereskedelmi központ volt, ráadásul a század vége felé lakosságának legalább a fele részt vehetett a britek által támogatott kalózkodásban. A városban virágzott az alkoholizmus, a szerencsejáték, a prostitúció és a bűnözés egyéb formái, így már a kortársak is az Újvilág Szodomájának hívták a várost, mely nem is kerülhette el a végzetét. 1692. június 7-én egy hatalmas földrengés rázta meg a várost, majd az azt követő szökőárban a település mintegy kétharmada tűnt el az öbölben. A becslések szerint 2000 lakos halt meg azonnal, míg a betegségek és fertőzések miatt további 3000-en pusztultak el a későbbi napokban.

A Port Royalban folyó régészeti ásatások során 1969-ben egy zsebórát találtak a bűvárok, mely pontban 11 óra 43 perckor állt meg. Nagyjából erre az időpontra tehető a város pusztulása is.

Port Royal többet nem nyerte vissza korábbi fényét, a területet gyakorta pusztító hurrikánok miatt a kikötőt végül áthelyezték, s mára csak egy kisebb halászfalu maradt a helyén.

Az „elsüllyedt városból” származó leletek ma Jamaica fővárosában, a kingstoni múzeumban tekinthetők meg, de különleges állami engedéllyel akár merülni is lehet az elsüllyedt város területén.

Nem feltétlenül kell azonban elutazni Jamaicáig, hogy elsüllyedt romok között búvárkodhassunk. Nápoly mellett található az egykori római kori település, Baia, ahol szakértő búvárok vezetéssel, a helyi búvárbázis szervezésében akár több helyszínen is lehet merüléseket végezni. A vulkanikus tevékenységnek köszönhetően elsüllyedt római kori város útjait, épületeinek alapjait, sőt néhány szobrának utólag visszahelyezett másolatait is megtekinthetjük itt a víz alatt. Ez utóbbiak eredetije természetesen a „szárazföldi” múzeumban láthatók. Az egyik épület szobájának mozaikját ugyanakkor az eredeti helyén hagyták, azaz nem távolították el, és mesés szépségét megcsodálhatjuk egy-egy merülés során. Szerencsére akár több helyszínen is rábukkanhatunk

Leletek Port Royalból

A sznorkeléshez nincs szükség másra, mint egy egyszerű búvármaszkra/búvárszemüvegre, uszonyra és légzőcsőre. Sznorkelés során akár a felszínen úszva, lebegve is megfigyelhetjük a víz alatti világot.

szebbnél szebb mozaikokra, persze csak ha jól osztjuk be merülési időnket és levegőnket. A romok 3–14 méteres mélységben helyezkednek el a homokos aljzatban, és a meglehetősen tiszta víznek köszönhetően a látótávolság is jónak mondható, így nem feltétlenül szükséges könnyűbúvár-felszereléssel merülni, itt akár sznorkelvezve is jól lehet látni a romokat, illetve a szobrokat.

De akad olyan víz alatti régészeti park is, ahol nem is lehet merülni, csupán sznorkelezni, vagyis csak a víz felszínéről nézelődni lehet. A világ talán legidősebb elsüllyedt városa a görögországi Pavlopetri közelében található. Az első megtelepedők az újkőkorszakban

Eredeti római mozaik, Baia

érkeztek a környékre, majd Kr. e. 3000 és Kr. e. 1100 között folyamatosan lakott volt a település. Maga az elsüllyedt település mintegy 50 hektáron terül el a tiszta, sekély víz alatt. (Bár a települést már 1904-ben felfedezték, régészeti kutatásra csak 1969-ben került először sor.) A kb. 3 méter mélyen fekvő, 5 méter széles utcák jól láthatóak, de a négyszögletes, akár több helyiségből is álló házak, épületek is könnyen beazonosíthatóak. Sajnos az illegális kikötések, illetve az ahhoz tartozó horgonyhasználat és a vízszennyezés itt is komoly károkat okoz a romokban.

Cipruson idén nyílt meg az első víz alatti régészeti park, melynek sajtótájékoztatóján az illetékes miniszter is víz alá merült, hogy megtekintse a parkot. Itt nem a teljes lelőhely látogatható, annak csak egy része, mely szintén elég sekély területen fekszik. Maga a lelőhely főképp egy rövid ideig működő hellenisztikus kori kikötő, melyet a Kr. e. 4–3. századra kelteznek. A közelében található néhány későbbi épület is, melyeket már a római korban emeltek. A hellenisztikus kori területen kerek és négyszögletes alapok, illetve hosszú mólók maradványai jelzik a kikö-

Víz alatti szobormásolatok (Régészeti Park, Baia)

tőt, melynek építését talán sosem fejezték be. (De nem csak a romok érdekesek itt, hiszen megtalálható két, védett tengeri fűfélé is, melyeket a „Mediterráneum tüdejének” is hívnak.)

Az izraeli Haifától délre található Caesarea városa nevét még a római korból örökölte, bár a kikötőt Nagy Heródes király (ur. Kr. e. 37 – Kr. u. 4) építette ki. A Kr. u. 1–2. században egy szökőár részben elpusztította a kikötőt, mely mára mintegy 4–9 méter mélyen fekszik a víz alatt.

A bújársport szerelmesei itt is több víz alatti túra közül választhatnak, mind a kikötő, mind a hullámtörők és a zátonyok környékén. A kikötőnél még sznorkelezve is igen sok a látnivaló: márványból készített oszlopok, mólók, római betonból készített építmények és horgonyok láthatóak a merülések során. A mélyebb részeken az ősi hullámtörő maradványai – és természetesen a rajtuk megtelepedett élővilág –, illetve két torony maradványai nyújtanak érdekes látnivalót. Itt is a helyi búvárbázis szervez több túrát a régészeti park területére, és a 30–45 percesre tervezett merülések során igyekeznek minden érdekességet megmutatni az érdeklődőknek.

Természetesen Magyarország sem maradhat ki a víz alatti múzeumokkal rendelkező országok listájáról. Bár a víz alatti kulturális örökségünk zöme a két nagy folyókban, a Dunában és a Tiszában található, de ezek bemutatása jelenleg nyilvánvalóan nem oldható meg, többek között azért, mert e folyókban a látótávolság nem éppen ideális. Dorogon azonban egy igazán érdekes múzeum

Tengerparti fürdő romjai (Caesarea)

várja a bújársport művelőit. Az itt található Palatinusz-tóban ugyanis egy izgalmas búvártúrát lehet tenni egy kiépített kötélpálya mentén, ahol különféle elsüllyesztett tárgyakat, járműveket – köztük egy vízibiciklit – is megtekinthetünk a tó élővilága mellett. De néhány éve megjelentek a tóban az édesvízi medúzák is, amelyek ugyancsak roppant érdekes látnivalóivá váltak a Palatinusz-tónak.

Kuriózumnak számít az a szintén víz alatt megtekinthető rész is, ahol különféle régi búvárfelszerelések láthatók.

Természetesen Dorogon is egy vezetett túra keretében látogathatjuk meg a jól kiépített víz alatti túraútvonalat, és ne feledjük, itt a 3–4 méteres látótávolság már meglehetősen kitűnőnek számít. Magyarországon egyébként az egyszerű tavi merülések is számtalan izgalmas pillanatot rejthetnek, pláne, amikor egy-egy jól ismert halfaj néhány természetes példánya úszik el mellettünk, vagy éppen rejtekében figyelhető meg.

A víz alatti világ számtalan ritka csodát rejt, melyre azonban manapság számtalan veszély leselkedik, akár az intenzív hajóforgalom, akár a vizek szennyezése formájában. De veszélyt jelentenek azok az embertársaink is, akik nem tisztelik sem a vízbe temetett múlt vagy épp a helyi vízi élővilág elemeit, és mindenképp haza akarnak vinni egy-egy darabot emlékül. Ne tegyük ezt! Inkább védjük és óvjuk meg őket, hogy a következő generációk is átélhessék azokat az élményeket, amelyekben mi is részesülhetünk.

A kikötő építése
Caesareában,
Nagy Heródes idején

